प्राप्नोति सुकृतैरात्मा प्राज्ञयेहेतरस्य च । मृन्मये भाजने पक्वे यथा वै नश्यति द्रवः ।
तथा शरीरं तपसा तप्तं विषयमश्नुते । विषयानश्नुते यस्तु न स मोक्ष्यत्यसंशयं ।
यस्तु भोगांस्त्यजेदात्मा स वै भोक्तुं व्यवस्यति । नीहारेण हि संवीतः शिश्नोदरपरायणः ।
जात्यन्ध इव पन्थानमावृतात्मा न बुध्यते । वणिग्यथा समुद्राद्वै यथार्थं लभते धनं । १०८७
तथा मर्त्यार्णवे जन्तोः कर्म्म विज्ञानतो गतिः । अहोरात्रमये लोके जरारूपेण संसरन् ।
मृत्युर्गर्सति भूतानि पवनं पन्नगो यथा । स्वयंकृतानि कर्म्माणि जातो जन्तुः प्रपद्यते ।
नाकृत्वा लभते कश्चित् किञ्चिदस्ति प्रियाप्रियं । शयानं यान्तमासीनं प्रवृत्तं विषयेषु च ।
शुभाशुभानि कर्म्माणि प्रपद्यन्ते नरं सदा । नह्यन्यत्तीरमासाद्य पुनस्तर्त्तुं व्यवस्यति ।
दुर्लभो दृश्यते ह्यस्य विनिपातो महार्णवे । यथा भावावसन्ना हि नौर्म्महाम्भसि तन्तुना । १०८७
तथा मनोभियोगाद्वै शरीरं प्रचिकीर्षति । यथा समुद्रमभितः संश्रिताः सरितोऽपराः ।
तथाद्या प्रकृतिर्योगादभिसंश्रीयते सदा । स्नेहपाशैर्व्वहुविधैरासक्तमनसो नराः ।
प्रकृतिस्था विषीदन्ति जले सैकतवेश्मवत् । शरीरगृहसंज्ञस्य शौचतीर्थस्य देहिनः ।
बुद्धिमार्गप्रयातस्य सुखन्त्विह परत्र च । विस्तराः क्लेशसंयुक्ताः संक्षेपास्तु सुखावहाः ।
परार्थं विस्तराः सर्व्वे त्यागमात्महितं विदुः । सङ्कल्पजो मित्रवर्गो ज्ञातयः कारणात्मकाः । १०८८
भार्य्या पुत्रश्च दासश्च समर्थमुपभुञ्जते । न माता न पिता किञ्चित् कस्यचित् प्रतिपद्यते ।
दानपथ्यादनो जन्तुः स्वकर्म्मफलमश्नुते । माता पुत्रः पिता भ्राता भार्य्या मित्रजनस्तथा ।
अष्टापदपदस्थाने दत्तसूत्रेण लक्ष्यते ।
सर्व्वाणि कर्म्माणि पुरा कृतानि शुभाशुभान्यात्मनो यान्ति जन्तोः । उपस्थितं कर्म्मफलं विदित्वा बुद्धिं तथा चोदयतेऽन्तरात्मा ।
व्यवसाये समाश्रित्य सहायान् योऽधिगच्छति । न तस्य कश्चिदारम्भः कदाचिदवसीदति । १०८९
अद्वैधमनसं युक्तं शूरं धीरं विपश्चितं । न श्रीः संत्यजते नित्यमादित्यमिव रश्मयः ।
आस्तिक्यव्यवसायाभ्यामुपायादिप्सयाद्धिया । समारभेदनिन्द्यात्मा न सोऽर्थः परिसीदति ।
सर्व्वः स्वानि शुभाशुभानि नियतं कर्म्माणि जन्तुः स्वयं गर्भात् संप्रतिपद्यते तदुभयं यत्नेन पूर्व्वं कृतं ।
मृत्युश्चापरिहारवान् समगतिः कालेन विच्छेदिना दारोर्शूर्णमिवाश्मसारविहितं कर्म्मान्तिकं प्रापयेत् ।
स्वरूपतामात्मकृतञ्च विस्तरं कुलान्वयं द्रव्यसमृद्धिसञ्चयं । नरो हि सर्व्वो लभते यथाकृतं शुभाशुभेनात्मकृतेन कर्म्मणा । १०९०
॥ भीष्म उवाच ॥ इत्युक्तो जनको राजन् यथातथ्यं मनीषिणा । श्रुत्वा धर्म्मविदां श्रेष्ठः परां मुदमवाप ह ।
इति श्रीमहाभारते शान्तिपर्व्वणि मोक्षधर्म्मपर्व्वणि पराशरगीतायां त्रिशतोऽध्यायः ॥ २०० ॥
॥ युधिष्ठिर उवाच ॥ सत्यं दमं क्षमां प्रज्ञां प्रशंसन्ति पितामह । विद्वांसो मनुजा लोके कथमेतन्मतं तव ।
॥ भीष्म उवाच ॥ अत्र ते वर्त्तयिष्येऽहमितिहासं पुरातनं । साध्यानामिह संवादं हंसस्य च युधिष्ठिर ।